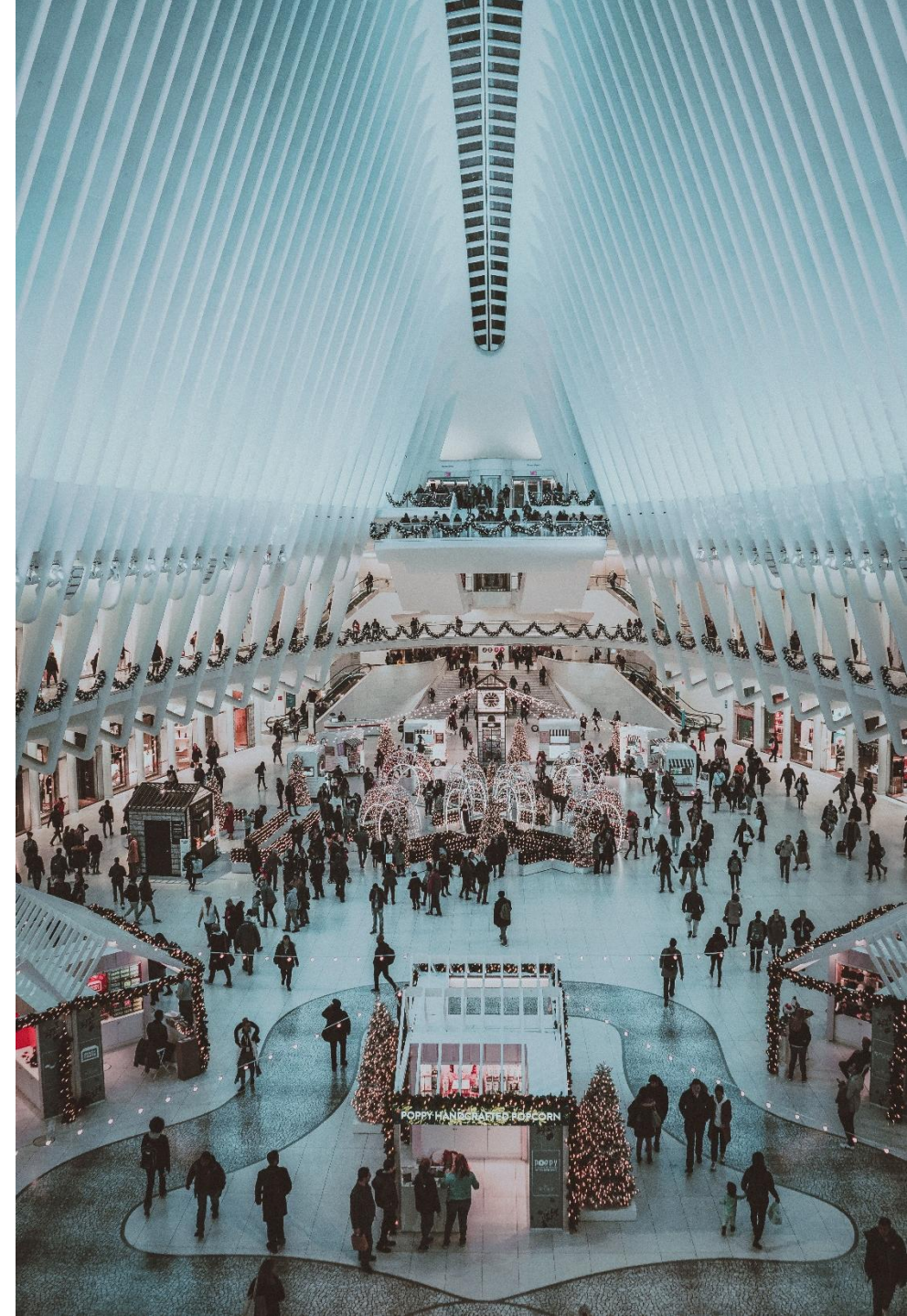

11. TIEDONKÄSITTELY SOSIAALISISSA TILANTEISSA

TIEDONKÄSITTELYN TUTKIMUS SOSIAALIPSYKOLOGIASSA

- **Tiedonkäsitteily sosiaalisissa tilanteissa:** miten ihmiset yksilöinä ja ryhminä muodostavat käsityksiä ja tekevät päätelmiä sosiaalisista tilanteista ja toisista
- Keskeisenä käsitteenä **skeema:** muistiin tallentunut tietorakenne tai toimintamalli
 - tosimailmasta tehty pelkistys
 - helpottaa ja nopeuttaa tiedonkäsitteilyä
 - toisaalta rajoittaa ajattelua, esim. stereotyypiat ja ensivaikutelmat

NOPEA JA HIDAS AJATTELU

- **Kaksoisprosessointiteoriat:** teorit, joiden mukaan ihminen prosessoi tietoa nopean ja hitaan ajattelun avulla
- **Nopea ajattelu:** intuitiivista, automaattista, perustuu ei-tietoiseen tiedonkäsittelyyn
- **Hidas ajattelu:** analyttista, loogista, rationaalista, perustuu tietoiseen tiedonkäsittelyyn

ARKIAJATTELU SOSIAALISISSA TILANTEISSA

- **Arkiajattelu:** asioiden vaistonvaraista ja nopeaa tajuamista ja tulkintojen tekemistä
 - esim. nopeasti tehty arvio sosiaalisesta tilanteesta tai ensivaikutelma toisesta ihmisestä
 - ei ole yleensä puolueetonta tai harkittua
 - muodostuu pääosin nopean ajattelun avulla
- **Lineaarinen ajattelu:** ihminen päättelee asioita yksinkertaisen luokittelun ja syy-seuraussuhteiden avulla
 - arkiajattelu on usein lineaarista

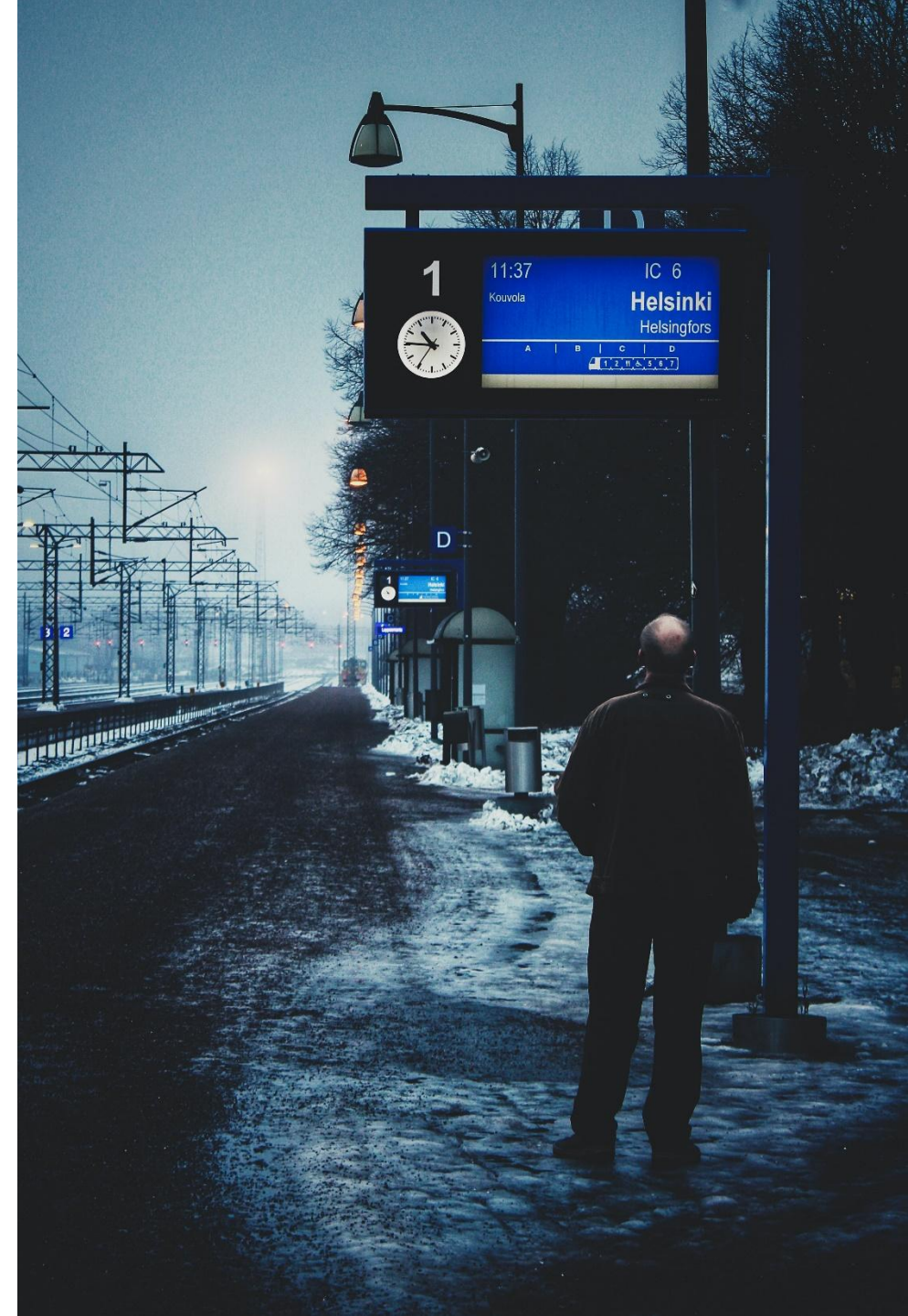
ARKIAJATTELUN ILMIÖITÄ

- **Stereotypia:** jäykkä ja yksinkertaistettu käsitys henkilöstä, ryhmästä tai asiantilasta
- **Implisiittinen persoonallisuusteoria:** ensivaikutelman perusteella luotu käsitys siitä, että tietyt persoonallisuuden piirteet liittyvät toisiinsa
- **Illusorinen korrelaatio:** asioiden yhteenliittymistä koskeva virheellinen päätelmä
- **Itseään toteuttava ennuste:** ihmisen piirteistä tai toiminnasta tehty ennuste, tai oletus kuinka hän tulee selviämään, joka lopulta toteutuu, kun ihminen ja ympäristö muokkaavat käytöstään ennusteen mukaiseksi
- **Haloefekti:** miellyttävä ominaisuus ihmisessä yhdistetään usein muihin toivottuihin ominaisuuksiin
- **Stigma:** ihmisestä saatu kielteinen ensivaikutelma saa ajattelemaan, että hänen muutkin ominaisuutensa ovat kielteisiä

STEREOTYPIA

- **Stereotypia:** jäykkä ja yksinkertaistettu käsitys henkilöstä, ryhmästä tai asiantilasta
 - liittyy keskeisesti kategorisointi ja yleistäminen
- **Kategorisointi:** asioiden jakamista tiettyyn luokkaan jonkin keskeisen ominaisuuden perusteella
 - järjestäytyvät usein **prototyypeiksi:** kuvaa jonkin käsitelukan tai ryhmän tyypillisintä edustajaa
- **Yleistäminen:** yhden luokitellun ominaisuuden perusteella yleistetään muita ominaisuuksia
 - esim. ”suomalaiset ovat...”
- **Stereotypiauhka:** stereotypian kohteena olevan ihmisen toiminta muuttuu stereotypian mukaiseen suuntaan

ATTRIBUUTIO

- Ihmisellä on tarve yrittää ymmärtää syitä oman ja muiden ihmisten käyttäytymisen taustalla
- **Attribuutio:** selityksiä, joita ihminen antaa omalle tai toisten toiminnalle
 - **sisäinen attribuutio:** oma tai toisen henkilön käyttäytyminen johtuu sisäisistä tekijöistä, kuten persoonallisuudesta, motivaatiosta, asenteista tai aikomuksista
 - **ulkoinen attribuutio:** käyttäytymisen ajatellaan johtuneen jostain ulkoisesta tekijästä, kuten tilanteesta tai sattumasta
- **Attribuution perusvirhe:** taipumus tulkita tilanteita enemmän sisäisillä kuin ulkoisilla tekijöillä
- **Oman edun attribuutiovääritymä:** omaa onnistumista selitetään useammin sisäisillä attribuutioilla ja omaa epäonnistumista ulkoisilla attribuutioilla

ASENNE

- **Asenne:** taipumus arvioida myönteisesti tai kielteisesti ajattelunsa kohdetta, kuten henkilöä, tilannetta tai kysymystä
 - kertovat, mitä pidetään tärkeänä, mitä arvostetaan, mistä pidetään tai mitä inhotaan
 - asenteen ja siitä seuraavan toiminnan välinen yhteys ei ole suora
- Asenteen muodostumiseen vaikuttavat psyykkiset tekijät voi pääpiirteissään jakaa kolmeen:
 1. asenteen kohteeseen liittyvä tieto ja uskomukset
 2. tunteet asenteen kohdetta kohtaan
 3. aikaisemmat teot ja toiminta

SOSIAALINEN REPRESENTAATIO

- Sosiaalinen representaatio: yhteisössä kollektiivisesti muodostunut ja jaettu käsitys jostakin ilmiöstä
 - esim. uskomuksia, ajatuksia ja toimintatapoja sosiaalisissa tilanteissa
- Sosiaalisten representaatioiden avulla tuntemattomasta ja abstraktista tulee konkreettista ja normaalia todellisuutta
 - esim. kun yhdessä hahmotellaan, kuinka uusiin asioihin tulisi suhtautua
 - siksi niillä on vahva yhteys myös arvoihin, asenteisiin ja ideologioihin

THINK
ABOUT
THINGS
DIFFERENTLY

SOSIAALISEN TIEDONKÄSITTELYN HERMOSTOLLISTA PERUSTAA

- **Otsalohkot:** monia toimintoja, joissa säädetään omia aikomuksia sosiaaliseen tilanteeseen sopivaksi
 - yhteydessä myös mielen teoriaan ja peilisolujen toimintaan
- **Otsalohkojen etuosat:** keskeisiä tietoiselle kokemiselle, itsesäätelylle ja suunnitelmallisuudelle
 - esim. tunteiden säätely
- **Aivosaaari:** vastaa kehosta tulevien signaalien yhdistämisestä tietoiseen ajatteluun ja tunteisiin
 - vahvistaa toisten tunnetiloihin eläytymistä osana sosiaalista tiedonkäsittelyä
- **Kasvoalue:** erikoistunut kasvojen tunnistamiseen
 - oleellista käsitellä kasvonilmeisiin ja eleisiin sisältyviä sosiaalisia viestejä
- **Mantelitumake:** keskeinen tunteiden syntymisessä ja niiden käsittelyssä

